

JURISTGUIDEN

www.juristguiden.com

christer@juristguiden.com

2020-10-06 Christer Nilsson

LITTERATUR – SVENSK JURIDIK, ANDRA UPPLAGAN, 2020

Enligt bokförlaget Norstedts Juridik – Karnov Group är Svensk juridik, 2020, en grundläggande bok i juridik där författarna på ett modernt, pedagogiskt och överskådligt sätt beskriver stora delar av det svenska rättssystemet. Ambitionen är att läsaren ska inte bara få förståelse för det teoretiska utan även hur juridiken fungerar i praktiken. Därför har boken också en fördjupning som går ut över vad som kanske är normalt för den här typen av lärobok

Läroboken Svensk juridik kompletteras med tre böcker, en Övningsbok och en Författningssamling samt en Rättsfallssamling. Böckerna bildar en serie men läroboken Svensk juridik fungera också ensam som en inkörsport till juridiken.

Författare till böckerna är: Mats Persson, Magdalena Giertz, Åsa Hellstadius, Mattias Nilsson, Jane Reichel, Erik Sjödin, Jack Ågren och Karin Åhman.

Läroboken Svensk juridik lanseras som en väg in i juridiken. Tillsammans med de kompletterande böckerna, Övningsboken, Rättsfallsamlingen och Författningssamlingen anges det att böckerna är ingången till den juridiska världen.

Svensk juridik beskriver en stor del av den juridiska världen, såväl offentliga som civilrättsliga områden behandlas. De aktuella rättsområdena är bland annat, konstitutionell rätt, förvaltningsrätt, personrätt, allmän förmögenhetsrätt. Avtal - och köprätt samt fastighetsrätt och arbetsrätt ingår också. Andra områden är familjerätten och associationsrätten samt sakrätten och exekutionsrätten. Straff- och Processrätten tillkommer också.

Det är flera och omfattande rättsområden som Svensk juridik behandlar och redan nu ska det deklarerats att det har inte varit möjligt att penetrera hela innehållet i boken. Därför är denna recension också till en viss del begränsad.

Min recension omfattas av det helhetsintryck jag fått genom en översiktsläsning av hela läroboken Svensk juridik. En fördjupad läsning av vissa delavsnitt har dock gjorts inom de olika rättsområdena som det redogörs för i boken. De intryck jag fått vid denna läsning utgör grunden för denna recension av Svensk juridik.

Språket och dispositionen

Texten i boken är genomgående enkel, kort och lätt att ta till sig. Detta är till fördel för läsaren och särskilt då författarna överlag har lyckats att behålla precisionen i boktexten. Det är berömvärt att författarna överlag har lyckats med att behålla dessa grunddrag i de olika avsnitten som de ensamma har haft det självständiga ansvaret för.

Boktexten innehåller flera exempel och tablåer och de underlättar förståelsen av den juridiska kontexten.

Texten i boken håller en utmärkt klass men vissa delar av dispositionen skulle kunna förbättras något. I avsnittet, 7.3 Fullmakt, behandlas den s.k. prokurafullmakten och det är i sig bra. Det skulle var till fördel för läsaren om det i avsnittet om associationsrätten i berörda delar fanns en sidhänvisning till avsnittet om prokurafullmakten. Kanske skulle en hänvisning till avsnittet om ställningsfullmakt också vara berättigad.

Sakregistret

Sakregistret skulle kunna utökas så att det i registret också infogades en sidhänvisning till avsnittet om framtidsfullmakter.

Bodelning och föravtal

För makar är det möjligt att ingå ett föravtal inför en förestående bodelning. I boken nämns detta först i avsnittet, bodelning, som berör sambor. Det borde också särskilt omnämnas i det avsnitt om bodelning som avser makar. Det angivna lagrummet som gäller för makar är felaktigt angivet; det ska vara ÄktB 9:13.

Ordlista över begrepp (terminologi)

I den kompletterade Övningsboken finns en ordlista över olika juridiska begrepp. Det hade varit mera följdriktigt att ha denna ordlista i huvudboken, Svensk juridik. Som en specifik ordlista eller införliva den i sakregistret – exempelvis under benämningen, sakregister och begrepp. Dispositionen blir då bättre och skapar också ett mervärde för den student som enbart har råd med att köpa huvudboken. (Svensk juridik).

Vägen till den juridiska världen

Förlaget uppger att bokserien Svensk juridik är en inkörsport till juridiken och att deras syfte är också att novisen ska få en viss vägledning om hur det juridiska regelverket fungerar i praktiken. Således ett teoretiskt lärande med en viss koppling till den praktiska tillämpningen. Beskrivningen av de olika rättsområdena präglas därför också av ett bredare djup, utöver vad som kanske är vanligt för den här typen av läroböcker.

Författarna har till stor del lyckats med att anpassa den teoretiska delen med ett stort avtryck om hur juridiken också fungerar i praktiken. I det följande ska jag peka på några avsnitt som har denna särprägel men också på vissa avsnitt som skulle behöva förbättras för att nå fullt upp till denna nivå.

Förvaltningsrätt

I avsnittet om förvaltningsrätten får läsaren en utmärkt beskrivning om den specifika bestämmelsen i förvaltningslagen som avser en så kallad dröjsmålstalan. Det är en relativ ny lagregel, från 2017. Den gör det möjligt för en enskild part att få en myndighet att fatta ett beslut i ett ärende där handläggningstiden blivit alltför lång. Redogörelse är tydlig och den praktiska funktionen beskrivs på ett klargörande sätt. Inte minst genom beskrivningen av den grundläggande orsaken till att lagregeln kom till. Nämligen att myndigheternas handläggningstider i ett stort antal ärenden har varit alltför långa.

Prokura

I avsnittet om fullmakter finns även den mera speciella fullmakten prokura beskriven. Den brukar i dagligt tal även kallas för en handelsfullmakt. I affärssammanhang har den en praktisk funktion för företag och dess näringsverksamhet. Att denna form av fullmakt beskrivs är utmärkt. Prokuran har ju tvetydigt en praktisk funktion men trots det har jag erfarit att det är inte alldeles självklart att denna form av fullmakt omnämns i motsvarande läroböcker i juridik.

Avsnittet om prokura i Svensk juridik kunde dock vara lite mera utförlig. Särskilt med hänsyn till att en prokura har en speciell betydelse i affärsvärlden. Exempel på tillägg som skulle ytterligare berika avsnittet om prokura är följande. Texten skulle kunna utökas med den informationen att utfärdandet av en prokura kan endast göras av företag och näringsidkare som är registrerade i handelsregistret. Därmed utesluts formen aktiebolag. Att ett aktiebolag inte kan utfärda en prokura anges förvisso i den separata ordlistan som finns i Övningsboken. Det mest naturliga är förstås att sådan information också finns med i det huvudavsnitt som finns i boken, Svensk juridik.

Att infoga en hänvisning till avsnittet om prokura där det har anknytning i ämnet associationsrätten skulle också vara en förbättring. Detta gäller även en hänvisning till avsnittet om ställningsfullmakt.

Framtidsfullmakt

Under ämnet personrätt finns ett delavsnitt om framtidsfullmakt och den här typen av fullmakt har också en höggradig praktisk tillämpning i det vardagliga livet.

En praktisk tillämpning i vardagen har också de lagregler som ger anhöriga behörighet att företräda en släkting. Dessa regler kom till samtidigt med bestämmelserna om framtidsfullmakt. Att det i Svensk juridik saknas ett avsnitt om den s.k. anhörighetsbehörigheten är en brist. Denna form av behörighet hör så intimt samman med framtidsfullmakter att det är näst intill omöjligt att inte behandla denna form i samband med en redogörelse av framtidsfullmakter.

Lagreglerna om framtidsfullmakt finns angivna i en särskild lag (2017:310) och behörigheten för anhöriga i 17 kap. föräldrabalken, FB. Dessa lagar saknas i den särskilda bokdelen, Författningssamling för svensk juridik, vilket borde åtgärdas i nästa upplaga av bokserien. Sakregistret skulle då också kunna uppdateras med en sidhänvisning till avsnittet om framtidsfullmakter. I övrigt är avsnittet om framtidsfullmakter distinkt och lätt att ta till sig.

Behålla sitt eget giftorättsgods

I Svensk juridik finns det en beskrivning av den så viktiga regeln, ÄktB 12:2. Denna bestämmelse ger den efterlevande maken, om hen så vill, en möjlighet att behålla sitt giftorättsgods då en av makarna avlidit. Redogörelsen av lagregeln är belyst på ett utmärkt sätt. Den teoretiska beskrivningen kopplas ihop med dess praktiska konsekvenser inom arvsrätten.

Lagregeln finns beskriven i två olika avsnitt, bodelning och arvsrätt. Den första redogörelsen finns i det första avsnittet, bodelning. I detta avsnitt anges det helt kort att bestämmelsen kan påverka arvsrätten och att ytterligare läsning om detta finns längre fram i boken. För den som snabbt vill skapa sig en helhetssyn hade det varit mera fördelaktigt om det funnits en sidhänvisning till det aktuella avsnittet. Att bläddra långt fram i boken och hitta rätt avsnitt tar tid även för en erfaren läsare. Och ännu bättre, varför inte hålla ihop det i ett sammanhängande avsnitt.

Det är dock berömvärt att få en så väl beskrivning av denna lagregel som oftast är okänd bland gemene man och inte alltför sällan glöms bort av många praktiskt verksamma jurister.

Bodelning och föravtal

I Svensk juridik berörs bodelning och föravtal inför en aktuell bodelning. Av redogörelsen framgår att ett bodelningsavtal skyddar egendomen mot andra makens borgenärer. När det gäller det avsnitt som beskriver föravtalet inför en aktuell bodelning finns det inte omnämnt att ett sådant avtal ger inte något sakrättsligt skydd mot andra makens borgenärer.

Ett bodelningsavtal kan vara ett bevismedel för att styrka äganderätten till en viss egendom i en utmätningssituation. Har ett bodelningsavtal kommit till genom en formell och "korrekt" utförd bodelning innebär det att avtalet direkt bryter bland annat den så kallade presumtionsregeln som tillämpas vid utmätning. Lagregeln presumerar att egendom som finns i makars gemensamma besittning ska anses tillhöra den skuldsatte av makarna som är föremål för utmätning.

Egendom som enligt bodelningsavtalet tillhör en make kan således inte utmätas för den andra makens skulder enligt presumptionsregeln. I ett sådant fall kan egendomen endast utmätas om det på något sätt framgår att egendomen tillhör den skuldsatte maken.

Mot bakgrund av att bodelning är ett vanligt förekommande rättsinstrument och att det har en avsevärd praktisk betydelse skulle avsnittet om bodelning i boken kunna vara något utförligare.

Konsumentköp – sakrättsligt skydd genom avtal

Under det sakrättsliga avsnittet i boken har 49 § konsumentköplagen fått allt för lite utrymme. Lagrummet omnämns i en liten tablå och en bredare beskrivning saknas. Bestämmelsen har en praktisk betydelse inom affärsvärlden och det borde särskilt ha påpekats i ett avsnitt att en bestämd vara som blivit såld men finns kvar hos säljaren kan få ett sakrättsligt skydd mot dennes borgenärer, exempelvis vid en utmätning- eller konkurssituation. Detta gäller under förutsättning att varan är individualiserad så att det framgår att den tillhör köparen. Säljaren kan avskilja egendomen genom märkning men också i en notering i bokföringen.

Personligt betalningsansvar – aktiebolag

I ett avsnitt i boken finns det en redogörelse för de tillfällen ett personligt betalningsansvar kan åläggas en styrelse eller en aktieägare för ett aktiebolag. I avsnittet påpekas det att dessa företrädare också kan få ett personligt betalningsansvar för obetalda skatter och avgifter enligt gällande skatteregler. Detta påpekande gör att läsaren redan på ett tidigt stadium får fördjupade kunskaper som har en stor praktisk betydelse. Det är nämligen inte helt ovanligt att ställföreträdarna i ett aktiebolag (fåmansbolag) saknar kännedom om detta ansvar. Som juridisk rådgivare är det viktigt att kunna informera om det personliga ansvar som kan bli aktuellt om skatter och avgifter inte blir betalda.

Skriftliga bevis och edition, (editionsföreläggande)

Det finns läroböcker i processrätt som medvetet eller omedvetet inte tar upp den möjligheten som en part har att i en pågående process begära att få ta del av skriftliga bevis som motparten eller tredje person förfogar över. En part kan således yrka att domstolen ska besluta om ett editionsföreläggande. I Svensk juridik finns detta beskrivet under rubriken Bevismedel. Redogörelsen är distinkt och klagörande. Skriftliga bevis förklaras också och i en ny upplaga skulle det vara fördelaktigt att lägga till att edition kan också avse ett tillhandahållande i elektronisk form av elektroniskt lagrad information. Detta har Högsta domstolen fastslagit i ett prejudikat från 2020-04-04, mål nr Ö 2232-19. Den andra upplagan av Svensk juridik uppdaterades under året 2020 och vid denna tidpunkt hade kanske inte Högsta domstolen meddelat sitt beslut.

Att få med denna information i en senare upplaga har ett stort värde med hänsyn till att merparten av den information som vi lagrar idag sker på elektronisk väg.

Sammanfattande omdöme

Enligt bokförlaget är Svensk juridik en grundläggande lärobok i juridik som med fördel kan användas i olika utbildningar. De olika rättsområdena som behandlas är omfattande och boken, Svensk juridik, är tillsammans med de övriga delarna, Övningsboken, Författningssamlingen och Rättssamlingen en tungviktare som lärobok i juridik. Författarna har lyckats med att anpassa de teoretiska avsnitten med ett praktiskt perspektiv som gör att läsaren får det lättare att ta till sig den juridiska kontexten. Att jag pekat på att vissa avsnitt, som jag penetrerat, kan utvidgas något förringar dock inte bokens värde. Svensk juridik är en utmärkt lärobok.

Att Svensk juridik är en översiktlig lärobok om juridiken i sin helhet råder det inte någon tvivel om. Innehållet i boken har dessutom ett kvalificerat djup. Även om boken primärt är en lärobok anser jag att den skulle med fördel också kunna användas som ett litet uppslagsverk. Särskilt för den person som vill få ett större perspektiv av juridiken i vardagen. Svensk juridik hittar lätt en plats i min dotters bokhylla.